

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในภาคเหนือ ผู้วิจัยได้รวบรวม ศึกษา ค้นคว้า งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศพบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

ประยงค์ ลีมิตรกุล และชลอศรี จันทร์ประชุม (2523) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "บริโภคนิสัยของมารดาที่มีผลกระทบต่อภาวะโภชนาการเด็กก่อนวัยเรียน ในชนบทจังหวัดเชียงใหม่" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบริโภคนิสัยของมารดา ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลี้ยงดู การให้อาหารเสริมเด็ก ตลอดจนปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของครอบครัวที่มีผลกระทบต่อภาวะโภชนาการของเด็กก่อนวัยเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็น มารดา และเด็กก่อนวัยเรียน ที่มีอายุระหว่าง 6 เดือนถึง 6 ปี ในชนบทจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 417 ครอบครัวผลการวิจัยพบว่า มีเด็กที่มีภาวะโภชนาการบกพร่อง 1 ใน 4 ของ จำนวนตัวอย่างที่ศึกษา ซึ่งมารดามีบริโภคนิสัยที่ไม่ค่อยถูกต้อง มีความเชื่อถือนิด ๆ เกี่ยวกับอาหารที่ได้รับถ่ายทอดสืบต่อกันมา จึงงดบริโภคอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย ขณะตั้งครรภ์ ระยะเวลาหลังคลอด และขณะเจ็บป่วยทำให้เด็กมีภาวะโภชนาการบกพร่อง และยังพบอีกว่า ความรู้ด้านโภชนาการของมารดาเกี่ยวกับการเลี้ยงดู และการให้อาหารเสริมยังไม่ถูกต้อง

นารา ไทยกล้า และณทัษ นีระปรกรณ์ (2525) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความเชื่อ และพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารของครุหลังคลอดที่โรงพยาบาลนครเชียงใหม่" โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อและพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารของมารดาหลังคลอดแบ่งเป็น 3 ระยะ คือระยะตั้งครรภ์ ระยะหลังคลอดขณะพักฟื้นอยู่ในโรงพยาบาล และระยะหลังคลอด เมื่อกลับไปอยู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาที่มีอาชีพครุและมาคลอดลูกที่โรงพยาบาล นครเชียงใหม่จำนวน 70 ราย ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริโภคอาหารระยะตั้งครรภ์ มารดางดอาหารบางชนิดร้อยละ 2.86 ส่วนอีกร้อยละ 97.14 ไม่งดอาหารอะไรซึ่งเป็น

จำนวนที่สูงมาก ระยะหลังคลอดขณะพักฟื้นอยู่ในโรงพยาบาล มารดางดอาหารบางอย่าง ร้อยละ 42.86 อาหารที่งดคือ ไข่ เนื้อวัว และเนื้อควาย ส่วนมารดาที่ไม่งดอาหารแสลงมี ร้อยละ 57.14 และมารดาที่งดอาหารร้อยละ 46.00 อยู่อำเภอรอบนอก ส่วนร้อยละ 30.77 อยู่ในอำเภอเมือง ระยะหลังคลอดเมื่อกลับไปอยู่บ้าน มารดางดอาหารแสลงมาก ร้อยละ 61.43 อาหารที่งดเป็นเนื้อวัว เนื้อควาย ไก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ออกใบสั่งอาหารได้แก่ บ้านอยู่ไกลโรงพยาบาลเกรงว่าเป็นอะไรแล้วจะไปหาหมอลำบาก มีญาติผู้ใหญ่ คอยควบคุม และการพิจารณาข้อมูลพบว่า การเรียนโภชนาการมีส่วนสำคัญที่ทำให้มารดามี พฤติกรรมการบริโภคอาหารแตกต่างกันได้

สถาบันวิจัยโภชนาการ (2528) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "พฤติกรรมการกินของ คนไทยภาคเหนือตอนล่าง" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมที่เหมาะสม และ ไม่เหมาะสม ตลอดจนสาเหตุและปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการกิน กลุ่มตัวอย่างเป็นหญิงมี ครรภ์ หญิงให้นมบุตร ทารก และเด็กวัยก่อนเรียน ในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 114 ครอบครัวผลการวิจัยพบว่า หญิงระยะตั้งครรภ์มีการระมัดระวังและเอาใจใส่ทางด้านการ ปฏิบัติตัวมากกว่าเอาใจใส่ในเรื่องอาหาร หญิงระยะให้นมบุตรจะระมัดระวังการรับประทานอาหาร ในระยะอยู่ไฟมากเป็นพิเศษ ทารกและเด็กวัยก่อนเรียน การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ยังคง ปฏิบัติกันอยู่ทั่วไป (มากกว่า 85%) เมื่อถึงวัยหย่านมแล้วเด็กจะรับประทานอาหารเช่นเดียวกับ สมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว ของว่างที่นิยมรับประทานมักเป็นอาหารที่ไม่มีประโยชน์ เช่น ลูกกวาด ไอศกรีม ข้าวโพดคั่ว ขนมปัง ฯลฯ หากเจ็บป่วยมีการงดอาหารแสลง สาเหตุ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการกินได้แก่ปัจจัยทางการศึกษา สถานแวดล้อมเศรษฐกิจของ ครอบครัว วัฒนธรรมและประเพณี

เจลา เพียรชอบ (2528) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การศึกษาการดูแลสุขภาพตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดูแลสุขภาพตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร และเปรียบเทียบ การดูแลสุขภาพตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามตัวแปรเพศ และสังกัดของ โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัด สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร และโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 600 คน เป็นเพศชาย 300 คน และเพศหญิง 300 คน ผลการวิจัยพบว่านักเรียน ดูแลสุขภาพตนเองในเรื่องที่เกี่ยวกับการบริโภคอาหารอยู่ในเกณฑ์ดี ในเรื่องการล้างผลไม้ม

ก่อนกิน การเลือกซื้ออาหารจากร้านที่สะอาด การกินอาหารให้ตรงเวลา การล้างมือให้สะอาดก่อนกินอาหาร การกินอาหารให้ครบห้าหมู่ การป้องกันท้องผูก การดื่มน้ำ การคำนึงถึงความสะอาด และคุณค่าของอาหารก่อนซื้อ และยังพบว่า การดูแลสุขภาพตนเองด้านการบริโภคอาหารของนักเรียนหญิง และนักเรียนชาย แตกต่างกัน โดยนักเรียนหญิงดูแลสุขภาพตนเองดีกว่านักเรียนชายในเรื่อง การล้างผลไม้สดก่อนกิน การเลือกซื้ออาหารจากร้านที่สะอาด การดื่มนมสด และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างสังกัดของโรงเรียนพบว่าแตกต่างกันโดยนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานครดูแลสุขภาพตนเองที่เกี่ยวกับการบริโภคอาหารดีกว่านักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในเรื่องการป้องกันท้องผูก การกินอาหารใส่สี การกินอาหารหมักดอง และการดื่มน้ำอัดลม

ยุพิน ตรีรส (2528) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะโภชนาการกับความรู้ ความเชื่อและบริโภคนิสัย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะโภชนาการ ศึกษาความรู้ ความเชื่อทางด้านโภชนาการ และบริโภคนิสัยและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะโภชนาการกับความรู้ความเชื่อทางด้านโภชนาการ และบริโภคนิสัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 560 คน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีภาวะโภชนาการในระดับปกติร้อยละ 50.40 นักเรียนส่วนใหญ่มีคะแนนความรู้ และความเชื่ออยู่ในระดับพอใช้ ส่วนคะแนนบริโภคนิสัยอยู่ในระดับดี การศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อด้านโภชนาการพบว่า จำนวนนักเรียนมากที่สุดร้อยละ 88.70 เชื่อว่าการใส่ผงชูรสในอาหารมากเกินไปทำให้ทารกในครรภ์พิการทางสมอง และร้อยละ 91.80 ไม่เชื่อว่าดื่มน้ำอัดลมเป็นประจำทำให้น้ำหนักเพิ่ม การศึกษาเกี่ยวกับบริโภคนิสัยพบว่า นักเรียนปฏิบัติเป็นประจำในเรื่องต่อไปนี้ อยู่ในเกณฑ์สูง ดื่มน้ำสะอาด เลือกใช้ภาชนะที่สะอาดในการรับประทานอาหาร เคี้ยวอาหารให้ละเอียดก่อนกลืน และรับประทานเนื้อสัตว์ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะโภชนาการกับความรู้ ความเชื่อและบริโภคนิสัยของนักเรียนพบว่า ภาวะโภชนาการไม่มี ความสัมพันธ์กับความรู้ ความเชื่อและบริโภคนิสัยในระดับที่มีนัยสำคัญ .05 ส่วนความรู้ความเชื่อ และบริโภคนิสัยมีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05

ชุจน์ทร์ จันทร์มา (2529) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติในการรับประทานอาหาร และภาวะโภชนาการของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

สังกัดกรุงเทพมหานคร" ที่มีการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติในการรับประทานอาหาร ภาวะโภชนาการ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติในการรับประทานอาหารกับภาวะโภชนาการของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 480 คน ผลการวิจัยพบว่าการปฏิบัติในการรับประทานอาหารของนักเรียนและ ภาวะโภชนาการของนักเรียน โดยส่วนรวมอยู่ในเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติในการรับประทานอาหารและภาวะโภชนาการของนักเรียน พบว่าการปฏิบัติในข้อการรับประทานอาหารอย่างน้อยวันละ 3 มื้อ การรับประทานไข่วอก การดื่มนมสดนมถั่วเหลือง หรือนมผสมต่าง ๆ วันละ 3-4 แก้ว และการดื่มน้ำอัดลมวันละ 1 แก้ว มีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรมพลศึกษา (2529) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพ" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมสุขภาพ และปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และเปรียบเทียบพฤติกรรมและระดับของพฤติกรรมสุขภาพตามตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ อาชีพ ระดับการศึกษาของบิดามารดา ที่ตั้งของโรงเรียน เพศนักเรียน ผู้ที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย และจำนวนสมาชิกในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั่วประเทศจำนวน 1600 คน ผลการวิจัยพบว่าการปฏิบัติด้านสุขภาพของนักเรียนที่เกี่ยวกับการรับประทานอาหาร นักเรียนส่วนใหญ่กว่า ร้อยละ 10 ได้ปฏิบัติถูกต้องตามหลักอนามัย นอกจากพฤติกรรมบางอย่าง ได้แก่ การรับประทานท็อฟฟี่ ช็อกโกแลต ผลไม้ดอง การรับประทานของสุก ๆ ดิบ ๆ ไม่ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร ส่วนใหญ่ร้อยละ 61-74 อยู่ในระดับดี การปฏิบัติตนเกี่ยวกับการรับประทานอาหารเกิดจากปัจจัยการอบรมสั่งสอน แนะนำของครูมากที่สุด ส่วนปัจจัยทางด้านลบ ซึ่งเป็นสาเหตุของการไม่ปฏิบัติที่สำคัญอันดับหนึ่ง ได้แก่การไม่เห็นความสำคัญของการปฏิบัติ พฤติกรรมสุขภาพด้านการรับประทานอาหารของนักเรียนในแต่ละภาค มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระดับ .05 สำหรับพฤติกรรมปฏิบัติเรื่องสุขภาพของนักเรียนในเขตเมืองกับเขตชนบทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระดับ .05 ในเรื่องการกินอาหารกลางวันทุกวัน โดยนักเรียนในเขตเมืองมีพฤติกรรมปฏิบัติดีกว่านักเรียนในเขตชนบท ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติต่อตนในเรื่องการรับประทานอาหาร ได้แก่ เพศ อาชีพ บิดา และมารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา เขตที่ตั้งโรงเรียน

ยิ่งยง เทาประเสริฐ และคณะ (2529) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "พฤติกรรมการกินของคนไทยภาคเหนือตอนบนระยะที่ 1 (2528-2529) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการกินของ "คนเมือง" ในแนวลิกระหว่างหญิงตั้งครรภ์ และแม่ลูกอ่อนที่อยู่ไกลเมืองกับที่อยู่ใกล้เมือง และหาสาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการกินเหล่านั้น กลุ่มตัวอย่างเป็นหญิงตั้งครรภ์ และหญิงแม่ลูกอ่อน 155 คน เด็กอายุ 0-5 ปี 144 คน ผลการวิจัยพบว่า ในภาวะตั้งครรภ์ อยู่เดือน (อยู่ไฟ) และเลี้ยงลูกอ่อน (0-5ปี) กลุ่มตัวอย่างทั้งใกล้เมือง และไกลเมือง ยังคงมีข้อห้าม และข้อแนะนำเกี่ยวกับการกิน และอื่น ๆ ที่พิเศษจากคนธรรมดาถึง 104 อย่าง และพบว่าในกลุ่มที่มีรายได้เกินความจำเป็นพื้นฐาน พฤติกรรมการกินของแม่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับภาวะโภชนาการของลูกอย่างชัดเจนในขณะที่รายได้ไม่มีผลต่อภาวะโภชนาการ แต่ถ้ารายได้ต่ำกว่าความจำเป็นพื้นฐาน รายได้กลับมีอิทธิพลต่อภาวะโภชนาการของลูกมากกว่าพฤติกรรมการกินของแม่

ศิริศจี ศิริบุญ (2530) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติ เกี่ยวกับการบริโภคอาหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติ เกี่ยวกับการบริโภคอาหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามตัวแปรเพศ และเขตที่ตั้งของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 11 จำนวน 480 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความรู้ เกี่ยวกับการบริโภคอาหารอยู่ในระดับดี นักเรียนชายกับนักเรียนหญิง และนักเรียนในโรงเรียนในเขตกับนอกเขตเทศบาล หรือสุขาภิบาล มีความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนทัศนคติเกี่ยวกับการบริโภคอาหารอยู่ในระดับดี นักเรียนชายกับนักเรียนหญิงมีทัศนคติเกี่ยวกับการบริโภคอาหารไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนในโรงเรียนในเขตกับนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลมีทัศนคติเกี่ยวกับการบริโภคอาหารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริโภคอาหารอยู่ในระดับดี นักเรียนชายกับนักเรียนหญิงมีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนในโรงเรียนในเขตกับนอกเขตเทศบาล หรือสุขาภิบาลมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริโภคอาหารไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อุไรวรรณ คำไทย (2530) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความเชื่อที่ผิดทางด้านโภชนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และเปรียบเทียบความเชื่อที่ผิดทางด้านโภชนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามตัวแปรเพศ และเขตที่ตั้งของโรงเรียน (ในเขตและนอกเขตเทศบาล) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในเขตการศึกษา 8 จำนวน 753 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความเชื่อที่ผิดทางด้านโภชนาการอยู่ในระดับควรปรับปรุง นักเรียนชายกับนักเรียนหญิงมีความเชื่อที่ผิดทางด้านโภชนาการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนในโรงเรียนในเขตเทศบาลกับนอกเขตเทศบาล มีความเชื่อที่ผิดทางด้านโภชนาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ยิ่งยง เทาประเสริฐ และคณะ (2531) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนารูปแบบการปรับ และส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการกินของหญิงมีครรภ์ และแม่ลูกอ่อน" เป็นงานวิจัยระยะที่ 2 (2529-2531) ของโครงการศึกษาพฤติกรรมกรรมการกินของคนไทยภาคเหนือตอนบน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบของการปรับ และส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมกรรมการกินที่พึงประสงค์ โดยใช้วิธีการผสมผสานระหว่างการให้โภชนศึกษาที่ผ่านการสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ กับกิจกรรมเสริมแรงที่ระดมการมีส่วนร่วมของชุมชน (PAR) มาขับเคลื่อนให้โภชนศึกษาบังเกิดผล กลุ่มตัวอย่างเป็นหญิงมีครรภ์ หญิงแม่ลูกอ่อน และเด็ก 0-5 ปี ของ 5 หมู่บ้าน ใน ต.ป่าแดด อ. แม่สรวย จ. เชียงราย จำนวน 560 คน ผลการวิจัยพบว่า การให้โภชนศึกษาโดยผ่านการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ สามารถปรับ และส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมกรรมการกินที่พึงประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งโดยสื่อมวลชน และสื่อผสมผสานที่มีกิจกรรมเสริมแรงแต่ก็ขึ้นกับเงื่อนไข ปัจจัย และองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ ประสิทธิภาพของการสื่อสาร การมีส่วนร่วมโดยจิตสำนึกโดยสมัครใจ และโดยการตัดสินใจ ปัจจัยเสริมแรงทางเศรษฐกิจ และทางสังคมวัฒนธรรม ผลจากการวิจัยตามเงื่อนไขนี้ไม่เพียงแต่สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการกินที่พึงประสงค์แต่ยังมีผลให้ภาวะโภชนาการดีขึ้นชัดเจน

นันทิยา เกิดวิชัย (2532) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างบริโภคนิสัยกับภาวะโภชนาการของเด็กก่อนวัยเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริโภคนิสัย ภาวะ

โภชนาการและความสัมพันธ์ระหว่างบริโภคนิสัย และภาวะโภชนาการของเด็กก่อนวัยเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11 กลุ่ม ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นเด็กเล็ก และอนุบาลชนบทปีการศึกษา 2531 ในโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11 จำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่า เด็กก่อนวัยเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 42.25 มีบริโภคนิสัย อยู่ในระดับดีมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยของบริโภคนิสัยคิดเป็นร้อยละ 78.10 บริโภคนิสัยที่เด็ก ก่อนวัยเรียนปฏิบัติถูกต้องเป็นประจำมากที่สุด คือรับประทานอาหารเช้าครบวันละ 3 มื้อ ร้อยละ 96.50 ส่วนบริโภคนิสัยที่เด็กปฏิบัติถูกต้องน้อยที่สุด คือดื่มนมเป็นประจำทุกวัน ร้อยละ 40.50 เด็กก่อนวัยเรียนส่วนใหญ่ คือร้อยละ 72.00 มีภาวะโภชนาการอยู่ในระดับดีมาก และบริโภคนิสัยของเด็กก่อนวัยเรียนมีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

ศุภลลิตี พรรณารุโณทัย และคณะ (2532) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "พฤติกรรม การกินของคนไทยภาคเหนือตอนล่าง ระยะที่ 2 (กินดีมีคุณภาพชีวิต)" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการแก้ไขปัญหาโภชนาการในเด็กวัยก่อนเรียนโดยวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างเป็นชาวบ้านใน 4 หมู่บ้าน ของจังหวัดพิษณุโลก แบ่งเป็นหมู่บ้านดำเนินการ 3 แห่ง และหมู่บ้านควบคุม 1 แห่ง การดำเนินการที่จัดให้กลุ่มเป้าหมายได้แก่ การพัฒนาสุขภาพ การประกวดเด็ก การประกวดแม่ตัวอย่าง การประกวดบ้านตัวอย่าง และการถนอมอาหาร ผลการวิจัยพบว่า เด็กทุกหมู่บ้านมีภาวะโภชนาการดีขึ้น หมู่บ้านควบคุมมีภาวะโภชนาการดีที่ สุดทั้งก่อน และหลังโครงการ หมู่บ้านไกลเมืองมีภาวะโภชนาการดีขึ้นในอัตราที่เร็วมาก

สุนรรณี ปานเจริญ (2534) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "ค่านิยมทางสุขภาพของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และเปรียบเทียบค่า นิยมทางสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามตัวแปรเพศ เขตที่ตั้งของโรงเรียน และการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11 จำนวน 720 คน เป็นเพศชาย 360 คน เพศหญิง 360 คน จากโรงเรียนประถมศึกษา 60 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ค่านิยมทางสุขภาพด้านอาหารและการบริโภคอาหารโดยส่วนรวม อยู่ในระดับสูง นักเรียนมีค่านิยมทางสุขภาพต่ำเกี่ยวกับการดื่มวันละ 1-2 แก้ว การใช้

ข้อกลาง เมื่อรับประทานอาหารร่วมกับผู้อื่น การรับประทานอาหารรสจัด การรับประทานข้าวมาก ๆ และรับประทานกับข้าวแต่น้อย และพบว่านักเรียนหญิงมีค่านิยมทางสุขภาพสูงกว่านักเรียนชาย นักเรียนในโรงเรียนในเขตเทศบาลหรือสภามีก่านิยมทางสุขภาพสูงกว่านักเรียนในโรงเรียนนอกเขตเทศบาล และนักเรียนที่มีการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพมากมีค่านิยมทางสุขภาพสูงกว่านักเรียนที่มีการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อรวรรณ พงศ์พุทธชาติ (2534) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "ค่านิยมเกี่ยวกับการบริโภคอาหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และเปรียบเทียบค่านิยมเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 820 คน ผลการวิจัยพบว่า ค่านิยมเกี่ยวกับการบริโภคอาหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่านิยมเลขคณิต 2.91 ซึ่งจัดอยู่ในระดับสูง และการเปรียบเทียบค่านิยมเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร พบว่านักเรียนหญิงมีค่านิยมเกี่ยวกับการบริโภคอาหารสูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนกลุ่มที่มีการปฏิบัติมากเกี่ยวกับการบริโภคอาหารมีค่านิยมเกี่ยวกับการบริโภคอาหารสูงกว่ากลุ่มที่มีการปฏิบัติน้อยเกี่ยวกับการบริโภคอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

เบียร์ซึลเลอร์ (Breazeale, 1984) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาความรู้เกี่ยวกับอาหารและโภชนาการ" (Development of concepts about food and nutrition) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาความรู้ในเรื่องอาหารและโภชนาการ กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยนักเรียนอนุบาล 30 คน นักเรียนเกรด 5 จำนวน 30 คน และเกรด 10 จำนวน 30 คน มีจำนวนเท่ากันระหว่างชายและหญิง ใช้วิธีการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่าความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับอาหารและโภชนาการจะได้รับในช่วงอายุต้น ๆ และมีการพัฒนาที่น้อยลงเมื่ออยู่ในโรงเรียน ซึ่งสรุปได้ว่าความรู้ด้านโภชนาการอาจมิใช่ผลกระทบหลักที่มีต่อการได้รับและพัฒนาการความรู้เกี่ยวกับอาหารและโภชนาการ

อัลไบรท์ (Albright, 1990) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ผลกระทบจากโครงการโภชนาการอาหารที่มีกิจกรรมเข้ามาเกี่ยวข้องมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในเรื่องโภชนาการ" (The effect of an activity-based nutrition program

on the nutrition knowledge of students) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาโครงการโภชนาการอาหารที่มีการจัดกิจกรรมเข้ามาเกี่ยวข้องกับนักเรียนอนุบาลของโรงเรียนรัฐบาล กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มแรก เป็นนักเรียนจำนวน 20 คน ที่เป็นกลุ่มควบคุมให้ได้รับการสอนเรื่องโภชนาการ กลุ่มที่สอง เป็นนักเรียนจำนวน 18 คน เป็นกลุ่มทดลอง โดยได้รับการสอนเรื่องโภชนาการควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นอนุบาลสามารถเรียนรู้ในเรื่องโภชนาการได้ดี ถ้าได้รับการสอนควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

ซอนเนนเบิร์ก (Sonnenberg, 1991) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "ผลกระทบของเชื้อชาติ สถานะทางเศรษฐกิจสังคมและอายุเกี่ยวกับการกินอาหารของนักเรียน" (The impact of ethnicity, socioeconomic status, and age on the eating attitudes of school-aged children) โดยมีสมมุติฐานการวิจัยว่าทัศนคติในการกินของเด็กประถมมีความสัมพันธ์กับภูมิหลังทางเชื้อชาติ และฐานะเศรษฐกิจ สังคมและความสัมพันธ์นี้จะมียุทธผลในเด็กมากขึ้นเมื่ออายุเพิ่มขึ้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน 238 คน ตั้งแต่เกรด 1 ถึงเกรด 6 เป็น 1 ใน 3 ของโรงเรียนประถมที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีเชื้อชาติ สถานะทางเศรษฐกิจต่างกัน มีทัศนคติในการกินอาหารไม่แตกต่างกัน และพบว่าเชื้อชาติ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม และอายุมีความสัมพันธ์กัน โดยจะมีอิทธิพลมากขึ้นเมื่ออายุเด็กเพิ่มขึ้น

คอนเทนโต แมนนิง และชานนอน (Contento, Manning and Shannon, 1992) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษางานวิจัยทางด้านการศึกษาโภชนาการในโรงเรียน" (Research perspective on school-based nutrition education) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้เรื่องโภชนาการ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ การเตรียมการสอนของครู การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของผู้ปกครอง การจัดบริการอาหาร เพื่อตรวจการออกแบงงานวิจัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนจากเนบราสกา ตั้งแต่เกรด 1-6 เน้นคนที่เคยกินผักและผลไม้ และมีทัศนคติที่ดีต่ออาหารกลางวัน และนักเรียนจาก กรุงนิวยอร์ก ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาในเรื่องโภชนาการมีผลค่อนข้างดีไม่ว่าจะเป็นเรื่องความรู้โภชนาการ วิธีเกี่ยวกับการอดอาหาร ความคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารและประสิทธิผลที่เกิดขึ้นกับตนเอง ผลกระทบทางด้านทัศนคติหรือผลกระทบโดยรวมเป็นไปในทางที่ดี ผลกระทบต่อโครงการศึกษาด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับโภชนาการมีแนวโน้มลดลง ส่วน

ผลกระทบในการป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรงในขณะลดน้ำหนักเป็นไปในทางที่ดี ไม่มีการศึกษาวิจัยที่ประสบผล ถ้าไม่แยกความแตกต่างในเรื่องการวัดผลทางพฤติกรรม

พาร์ค (Parks, 1993) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การศึกษาความรู้ความเชื่อทางโภชนาการ และการบริโภคอาหารของผู้หญิงในชุมชนยากจน ซึ่งเป็นรากฐานของการศึกษาทางโภชนาการ" (An investigation of nutrition knowledge, beliefs and dietary intake of women in a poor community as a basis for nutrition education) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ ความเชื่อทางโภชนาการ และการบริโภคอาหารของผู้หญิงที่ยากจน โดยใช้รูปแบบความเชื่อเรื่องสุขภาพเพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาทางโภชนาการให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้หญิงจำนวน 100 คน จากการสุ่มมาจาก 4 เมือง มีอายุ 18 ปี และมากกว่า 18 ปี ฐานะยากจนและได้รับการบริโภคอาหารที่มีคุณค่าต่ำ ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยความรู้ทางโภชนาการค่อนข้างต่ำ ทำให้เป็นโรคทางโภชนาการ และมีความอ่อนแออุปสรรคที่ทำให้ความรู้ทางโภชนาการต่ำเป็นเพราะขาดการได้รับข่าวสาร มีความเชื่อทางศาสนา ขาดผู้ช่วยเหลือด้านสุขภาพ ค่าความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านโภชนาการและความเชื่ออยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และพบว่าค่าเฉลี่ยของการบริโภคอาหาร 5 หมู่และน้ำค่อนข้างต่ำพบปัญหาที่ตามมาจากภาวะทุพโภชนาการ ได้แก่ ปัญหาเรื่องฟัน โรคอ้วน ความดันโลหิตสูง เบาหวาน และโรคหัวใจ

แมคแคน (McCann, 1993) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความรู้ความเข้าใจเรื่องอาหารของเด็กแต่ละระดับในโรงเรียน" (Food cognition among grade school children) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าเด็กมีความรู้เรื่องอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย กลุ่มตัวอย่าง เป็นเด็กนักเรียนตอนกลางของภาคตะวันตกจำนวน 95 คน โดยมีอายุระหว่าง 7-12 ปี ผลการวิจัยพบว่า แบบแผนความรู้ด้านโภชนาการขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของคนในกลุ่มและรายการอาหาร เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มอายุพบว่า นักเรียนหญิงที่มีอายุมากกว่าจะชอบบริโภคอาหารที่มีประโยชน์มากกว่านักเรียนหญิงที่มีอายุน้อยและพบว่านักเรียนเกรด 6 มีความสัมพันธ์ในทางลบมากที่สุดในเรื่องสุขภาพ สำหรับความแตกต่างในเรื่องความชอบในการบริโภคอาหารของนักเรียนชายและหญิงตามรายการอาหารค่อนข้างวัดความแตกต่างได้ยาก

เมอร์ฟีและคณะ (Murphy et al, 1994) ได้ทำวิจัยเรื่อง "ความต้องการและความพึงพอใจที่จะเรียนรู้ในเรื่องโภชนาการของนักเรียนเกรด 5, 8 และ 11 ของมลรัฐมิชิแกน" (Nutrition education needs and learning preferences of Michigan students in grades 5,8 and 11) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและสนับสนุนการศึกษาเรื่องโภชนาการ และพัฒนากลยุทธ์ที่จะช่วยลดช่องว่างระหว่างความรู้ และการปฏิบัติเรื่องโภชนาการของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 5, 8 และ 11 กลุ่มละ 18 ห้องเรียน โดยคัดเลือกจากบัญชีรายชื่อของโรงเรียนทั้งหมดในรัฐมิชิแกน แบ่งเป็นส่วน ๆ ตามที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และประเภทของชุมชนผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการเรียนรู้เรื่องโภชนาการ นักเรียนมีความต้องการที่จะเรียนรู้เรื่องโภชนาการที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ และความเป็นอยู่โดยตรง ความต้องการแตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา หัวข้อเรื่องที่น่าสนใจได้แก่ การควบคุมน้ำหนัก นอกจากนี้นักเรียนทุกระดับชั้นต้องการเรียนรู้และได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับชนิดของอาหาร ควรแนะนำ และเน้นอาหารที่มีคุณค่าสูง สามารถควบคุมน้ำหนักได้

2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อวิธีการเรียนวิชาโภชนาการและวิธีการที่ทำให้เกิดความกระตือรือร้น พบว่า นักเรียนระดับเล็กคิดว่าเกมส์และการทดลองเป็นกลยุทธ์ที่น่าสนใจแต่เด็กโตคิดว่าการเตรียมอาหารเป็นกลยุทธ์ที่น่าสนใจกว่า

3. โอกาสในการเรียนเกี่ยวกับโภชนาการ นักเรียนระดับโตแนะนำว่า ครูพลานามัย และครูสุขศึกษา ควรพัฒนาโปรแกรมการสอนที่น่าสนใจแก่ผู้เรียน และนักเรียนส่วนใหญ่ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับรายการอาหารที่มีประโยชน์มากกว่าเรื่องการเตรียมอาหาร

สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมกรบริโภคอาหารในหลายลักษณะ สำหรับงานวิจัยในประเทศ สรุปได้ว่ามีการศึกษาในกลุ่มมารดา หญิงตั้งครรภ์ ครู นักเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยสรุปผลได้ว่ามารดาที่มีความเชื่อที่ผิดเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร และความรู้โภชนาการของแม่มีผลต่อการเลี้ยงบุตร ครูที่เรียนโภชนาการทำให้มีพฤติกรรมกรบริโภคอาหารที่ต่างกัน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารได้แก่การศึกษา เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ในด้านความรู้ ความเชื่อบริโภคนั้นมีความสัมพันธ์กัน สำหรับการปฏิบัติมีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการ การสอน

โภชนาการโดยผ่านสื่อสามารถปรับพฤติกรรมการบริโภคอาหารได้ และการส่งเสริมด้านสุขภาพ และความรู้จะมีผลต่อภาวะโภชนาการ

สำหรับงานวิจัยในต่างประเทศ สรุปได้ว่าการศึกษากลุ่มนักเรียนอนุบาล นักเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษาและผู้หญิง ผลการวิจัยสรุปผลได้ว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโภชนาการจะมีความรู้ดีขึ้น แต่ทัศนคติและการปฏิบัติเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย การสอนโภชนาการที่ติดต้อมิจกรรม เด็กเล็กต้องการเล่นเกม เด็กโตต้องการฝึกทำอาหาร การให้ความรู้ทางโภชนาการขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้เรียนและเป็นเรื่องที่น่าไปใช้ในวิถีประจำวัน การให้ความรู้โภชนาการสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคอาหารให้พึงประสงค์ได้

จากสรุปรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคเหนือ เพราะยังไม่มีผู้ใดศึกษาในกลุ่มนี้ จึงเห็นว่าจะมีประโยชน์เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการเรียนการสอนในเรื่องอาหารและโภชนาการในระดับประถมศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และนักเรียนมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่ถูกต้อง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย